

Tranparentnosť rozvojovej pomoci

Nora Beňáková

Prečo urobiť rozvojovú pomoc transparentnou? V tejto chvíli nikto presne nevie, koľko peňazí sa vynakladá, kam a na čo.

Tranparentnosť zahraničnej rozvojovej pomoci prispieva k dosahovaniu žiaducich výsledkov rozvojovej pomoci a je dôležitá pre získavania a udržanie podpory verejnosti.

Vo väčšine prípadov, ani vlády, ktoré dostávajú pomoc, nemajú celkový prehľad o tom, kam všetky peniaze smerujú. To podkopáva celkový potenciál a efektívnosť pomoci. Ak by občania v donorských aj prijímajúcich krajinách mali viac informácií, mohli by posúdiť, či financie určené na rozvojovú pomoc mali ten najlepší možný dopad.

1. Prínosy transparentnosti v rozvojovej pomoci

- lepšia koordinácia donorov
- menej duplikácií v poskytovanej pomoci, pomoc neprúdi len do niektorých krajín/regiónov/ktorov a do ostatných nie
- lepšia prediktibilita pomoci v prijímateľskej krajine
- znižuje riziko korupcie v donorskej aj prijímateľskej krajine
- poskytuje údaje pre výskum a štúdium
- daňový poplatník má právo vedieť o použití verejných financií

2. Kto má prospech z transparentnosti pomoci?

Donori

- ktorí môžu zlepšiť využitie alokovaných finančných prostriedkov a skoordinať svoje aktivity s ostatnými donormi, pôsobiacimi v danej prijímateľskej krajine

Verejnosť v donorskej krajine

- ktorá lepšie porozumie významu rozvojovej pomoci, čo im umožní aktívne sa zapojiť

Prijímateľské krajiny

- ich vlády budú informované o zámeroch donorov a výške prostriedkov, ktorá sa plánuje investovať v ich krajine, môžu tak lepšie plánovať investície do jednotlivých sektorov

Verejnosť v prijímateľskej krajine

- prostredníctvom sledovania finančných tokov od donorov sa môže snažiť o zníženie korupcie v ich krajinách, bez týchto informácií nemôže kontrolovať prácu štátnych inštitúcií.

Pre zaistenie prístupu k informáciám všetkých štyroch skupín je potrebné, aby **informácie boli zrozumiteľné, dostupné, porovnateľné a včas publikované.**

3. Medzinárodný rámec

V oblasti rozvojovej pomoci sa o transparentnosti diskutuje od roku 2005, keď bola prijatá **Parížska deklarácia efektívnosti pomoci**, na ktorú nadväzoval **Akčný program z Akry (AAA)** v 2008, kde sa v článku 26 uvádza:

„Od tejto chvíle budú donori poskytovať úplné a aktuálne informácie o ročných záväzkoch a skutočnom čerpaní tak, aby rozvojové krajiny mohli presne sledovať všetky toky pomoci v ich vlastných rozpočtoch a účtovných systémoch.“

V roku 2010 prijala **Rada EÚ** závery k transparentnosti pomoci (EU Council Conclusions on Mutual Accountability and Transparency) a jej členské štáty sa zaviazali k zverejňovaniu informácií o objeme a smerovaní bilaterálnej rozvojovej pomoci.

V decembri 2011 sa bude konať **4. Fórum na vysokej úrovni o efektívnosti rozvojovej pomoci v kórejskom Busane**, na ktorom by sa mal zhodnotiť Parížska deklarácia a nastaviť nový rámec pre zvyšovanie efektívnosti pomoci. Transparentnosť sa stáva jednou z kľúčových podmienok pre zvyšovanie kvality a dopadov pomoci.

4. IATI – Medzinárodná iniciatíva pre transparentnosť pomoci

Od roku 2008 sa tejto problematike venuje skupina donorov a partnerských krajín v rámci Medzinárodnej iniciatívy pre transparentnosť pomoci (IATI – International Aid Transparency Initiative). IATI nie je ďalšou výkazníckou databázou, ktorú vedie napríklad DAC OECD, iba poskytuje **štandardy pre publikovanie informácií o rozvojovej pomoci**. Donori publikujú informáciu len raz – v dohodnutom dátovom formáte – na svojej webstránke. Lokácia ich dát bude potom zaznamenaná v centrálnom IATI registri, ktorý slúži ako index pre užívateľov. Informácie sú zverejňované v rámci otvorenej licencie, čo znamená, že sa dajú následne spracovávať, kombinovať s inými dátami.

K dnešnému dňu podpísalo IATI 20 donorov, vrátane Európskej komisie.

Rozdiel medzi OECD databázami a IATI informačným systémom:

DAC OECD administruje dve informačné databázy:

- „DAC aggregates“ – agregované informácie z 44 donorských krajín (vrátane SR)
- „Creditor reporting System (CRS)“, ktorá obsahuje informácie o jednotlivých aktivitách (programoch, projektoch...) u 24 donorov. Slovenská republika prechádza na vykazovanie informácií v súlade s CRS. V rámci agentúry SAMRS bola vytvorená interná databáza bilaterálnej pomoci v súlade s metodikou vykazovania rozvojovej pomoci podľa OECD DAC.

IATI nie je databáza, je to otvorený informačný štandard. Je komplementárna k CRS a väčšina dát o projektoch je rovnaká. CRS je štatistický mechanizmus, v rámci ktorého sa reportuje až po skončení účtovného roka. To znamená, že neobsahuje aktuálne informácie z daného roka. Posledné prístupné CRS dáta sú z roku 2009. Dáta pod štandardom IATI sú dáta v reálnom v čase.

V rámci IATI štandardov donor vykazuje:

- pravidelné informácie, aktualizované aspoň raz štvrtročne
- detailné dáta o finančných alokáciách, záväzkoch, kontrahovaných a vyplatených sumách
- informácie o výsledkoch pomoci
- informácie o podmienkach poskytovania pomoci
- indikatívne rozpočty podľa krajín, ak je možné na 3 roky vopred

Donorská inštitúcia, ktorá sa prihlási k IATI, **zverejňuje na svojej webovej stránke projektovú databázu** s týmito informáciami o jednotlivých projektoch/programoch:

- Názov reportujúcej organizácie
- Názov projektu a popis
- Krajina
- Sektorové zameranie
- Začiatok a koniec projektu
- Súčasný status projektu: trvá/ ukončený
- Očakávané/dosiahnuté výsledky
- Prierezová téma
- Celkový rozpočet

- Vyplatená suma po rokoch
- Typ pomoci: dotácia/tender...
- Dokumenty k projektu (napr. evaluačná správa...)

V rámci projektovej databázy je možné uskutočniť výber informácií podľa záujmu užívateľa podľa krajín alebo sektorov.

Slovenská republika má dobré predpoklady prihlásiť sa k štandardom IATI a začať s ich implementáciou v najbližších rokoch. Všetkým donorom, ktorí prejavia záujem o systém IATI, poskytuje sekretariát tejto inštitúcie vo Veľkej Británii odbornú pomoc a konzultácie.

Kontakt: www.aidtransparency.net, iati@aidtransparency.net

5. Analýza situácie v transparentnosti slovenskej rozvojovej pomoci

Transparentnosť na politickej a programovej úrovni

Na web stránke www.slovakaid.sk, ktorú administruje Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu, sú uverejnené tieto strategické dokumenty, pripravené Ministerstvom zahraničných vecí SR:

- **Zákony a vyhlášky** týkajúce sa rozvojovej pomoci
- **Strednodobá koncepcia** oficiálnej rozvojovej pomoci SR, ktorá pomenúva teritoriálne a hlavné sektorové priority
- **Národný program** oficiálnej rozvojovej pomoci (s ročným rozpočtom a výhľadom na 3 roky), ktorý definuje prijímateľské krajiny a rámcové sektorové zameranie pomoci pre danú krajinu
- dokument **Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou** (poslednú aktuálnu správu pripravenú MZV SR za rok 2010 je možné nájsť len na webovej stránke Rokovania vlády SR alebo na Portáli právnych predpisov)

Odporúčania:

Každoročnú správu MZV SR „**Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou**“ je potrebné zverejňovať aj na stránke www.slovakaid.sk, keďže ide o najkompletnejšiu a najpodrobnejšiu správu oficiálneho charakteru.

Webovú stránku www.slovakaid.sk je potrebné členiť prehľadnejšie, keďže pre prvoužívateľov je komplikovaná. Dokumenty sa nachádzajú na viacerých miestach – niektoré sú v sekcii *Dokumenty a legislatíva*, niektoré v *Knižnici súborov*, kde sú napríklad výročné správy.

Na anglickej verzii stránky www.slovakaid.sk nie sú k dispozícii preložené dokumenty na stiahnutie (okrem Strednodobej stratégie ODA na roky 2009-2013, uloženaj v sekcii *Countries*). Uvádza sa maximálne krátke zhrnutie daného materiálu v angličtine bez podrobných finančných dát a informácia o jeho prijatí. **Pre zlepšenie koordinácie a harmonizácie pomoci s inými donormi** a tiež v rámci práva prijímateľských krajín a ich obyvateľov na informácie o rozvojovej pomoci, ktorá prúdi zo Slovenska do ich krajiny, **je nevyhnutné prístupňovať informácie a dokumenty aj v anglickom jazyku.**

Transparentnosť na projektovej úrovni

a) Bilaterálne rozvojové projekty

Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu administruje projekty od roku 2007. Na stránke uvádza tieto informácie na úrovni projektového riadenia, ktoré sú v súlade so Zákonom o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MZV SR:

- informácie o výzvach na predkladanie žiadostí o dotácie
- podmienky a hodnotiace kritériá výberu žiadostí
- zoznam prijatých a zoznam schválených žiadostí o dotácie

Okrem toho sú v sekcii *Knižnica súborov* uložené Výročné správy SAMRS s prehľadom implementovaných projektov podľa rokov.

Súhrnné informácie o implementovaných projektoch v danej krajine sa nachádzajú na webovej stránke v sekcii *Krajiny*, pod ktorými sú uvedené PDF súbory na stiahnutie s tabuľkami projektov podľa rokov pre danú krajinu. Informácie sú uvedené len po rok 2010, chýba informácia o sektorovom zameraní a pri použití formátu PDF sa nedajú ďalej spracúvať.

Na anglickej verzii stránky tieto informácie **nie sú prístupné v anglickom jazyku.**

Ukážka tabuľky realizovaných projektov v Sudáne:

ORGANIZÁCIA	ROZPOČET ODA	NÁZOV PROJEKTU	ZAČIATOK PROJEKTU	UKONČENIE PROJEKTU
2007				
Nadácia Integra	115 899,89 €	Budovanie komunit v Južnom Sudáne rozvojom podnikania – vybudovanie mlyna a pekárne	1.2.2008	31.10.2009
2009				
SAVIO o.z.	147 633,00 €	St. Joseph Vocational Training Centre – automatická dielňa	1.11.2009	30.11.2010
eRko – Hnutie kresťanských spoločností detí	144 635,00 €	Tréningové centrum Sv. Petra Clavera v Rumbeku, Južný Sudán	1.1.2010	trvá
Trnavská univerzita v Trnave, Fakulta zdravotníctva a soc. práce	149 858,00 €	Rozvoj kapacít v ošetrovatelstve, pôrodnej asistencii a komunitnom zdravotníctve	1.1.2010	trvá
2010				
SAVIO o.z.	137 741,62 €	Základné vzdelanie pre žiakov v Manguo Maridi	15.11.2010	trvá
SAVIO o.z.	185 263,00 €	Obnova poľnohospodárstva modernými technológiami v Maridi	15.11.2010	trvá

V rámci SAMRS bola vytvorená interná databáza bilaterálnej pomoci MZV SR v súlade s metodikou vykazovania ODA podľa OECD DAC. Od roku 2011 sa v žiadostiach o dotáciu uvádzajú sektorové kódy pre projekty podľa metodiky CRS.

Odporúčania:

- vytvoriť na webovej stránke www.slovakaid.sk jednoduchú projektovú databázu, v ktorej sa dajú vyhľadávať projekty podľa rokov, krajín a sektorov, názvu realizátora. Do tej doby zverejňovať aktualizované prehľady implementovaných projektov v rámci jednotlivých krajín v prístupnejšom formáte Excel, ktoré budú preložené aj do angličtiny na anglickej verzii stránky
- zverejňovať evaluačné správy k projektom (v apríli 2011 bola vyhotovená prvá evaluačná správa pre projekty v Afganistane)

b) Mikrogranty pre lokálne organizácie v prijímateľských krajinách

Mikrogranty do výšky 5000 eur sú administrované cez Zastupiteľské úrady SR (ZÚ). Keďže ide o jediný finančný nástroj, ktorý je priamo prístupný pre lokálne organizácie v prijímateľskej krajine, mala by táto možnosť byť transparentne komunikovaná v daných krajinách. V roku 2010 bolo na mikrogranty alokovaných takmer 500 tis. eur. Súhrnný zoznam schválených mikrograntov sa uvádza v Informácii o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou a vo Výročnej správe SAMRS.

Prehľad informácií o možnosti uchádzať sa o minigranty v rámci jednotlivých ZÚ SR, ktoré ich v roku 2010 administrovali:

- ZÚ Nairobi – informácie, postup pri podávaní žiadosti, projektový formulár – v slovenčine aj v angličtine
- ZÚ Belehrad – informácie, postup pri podávaní žiadosti, projektový formulár – v slovenčine a srbčine (uvedené na slovenskej verzii stránky)
- ZÚ Podgorica – projektový formulár na slovenskej stránke bez vysvetľujúcej informácie, anglická verzia stránky neexistuje
- ZÚ Minsk, Sarajevo, Bukurešť, Kyjev, Skopje – žiadna informácia, na anglickej stránke sa pripravuje banner SlovakAid, ktorý zatiaľ nie je funkčný

Odporúčanie:

- všetky ZÚ by mali uvádzať na anglických verziách/verziách v domácom jazyku kompletne informácie podľa vzoru ZÚ v Nairobi, aby bol zabezpečený otvorený prístup k informáciám pre lokálnych žiadateľov

6. Medzinárodná iniciatíva „Open Government Partnership“¹

V septembri 2011 sa Slovenská republika stala súčasťou medzinárodnej iniciatívy, ktorú zakladajúce štáty nazvali „**Open Government Partnership**“. K tejto iniciatíve sa v prvom roku pripojilo 40 krajín, ktoré túto deklaráciu podpísali.

Spolupráca signatárov tejto iniciatívy je založená na podpore štyroch základných bodov.

Prvým je **zvýšenie informovanosti verejnosti o aktivitách vlády, hlavne v oblasti fiškálnej transparentnosti** – v tomto prípade nejde iba o prístup k informáciám, ktoré má Slovensko už dávno ošetrené zákonom. Ide o proaktívnu politiku štátu pri systematickom zverejňovaní informácií o výdavkoch štátu vo formáte, ktorý je ľahko dostupný verejnosti a ktorý jej umožní jednoducho vyhodnocovať efektivitu naplňania jednotlivých politík štátu.

Druhým bodom je podpora občianskej participácie a tretím bodom je implementácia najvyšších štandardov profesionálnej integrity v administratíve Slovenskej republiky.

Štvrtým bodom je **zvyšovanie otvorenosti a zodpovednosti vlády prostredníctvom nových technológií** – dnešné technológie ponúkajú nový spôsob pre zdieľanie informácií, pre zabezpečenie občianskej participácie a spolupráce s občanmi na spoločných projektoch. Tento bod je o využití nových technológií na vytvorenie on-line komunikácie, na výmenu informácií v ďaleko rýchlejšom a pružnejšom prostredí, ako tomu bolo doteraz.

Dôležitou súčasťou tejto iniciatívy je tzv. **Action plan**, ktorý je potrebné vypracovať v najbližších mesiacoch. Vypracovaním základného rámca tohto plánu a konkrétnych krokov, ako bude naplňaná táto iniciatíva na Slovensku bol poverený splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti.

Prihlásenie sa Slovenskej republiky ku štandardom IATI by bolo jedným z významných signálov, že Slovensko berie svoje záväzky na medzinárodnej scéne zodpovedne.

¹ Zdroj: Príhovor premiérky I. Radičovej na konferencii „Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať?“, 29.09.2011.

Príloha

Ukážka projektovej databázy britskej rozvojovej agentúry DFID:

- Project Search

Enter keywords

Show all projects or browse by

Locations

- Bangladesh
- India
- Kenya
- Nigeria
- Pakistan

See all locations

Sector groups

- Agriculture
- Conflict, peace and security
- Education
- Health
- Water supply and sanitation

See all sector groups

Ukážka informácie o jednotlivom projekte v DFID databáze:

Kenya

Title: HIV/AIDS Prevention & Care Phase 1, 2 and 3

Decreased risk of HIV transmission in selected high transmission areas.

Status: Second phase

Project start/end date:

01/03/1995 – 31/12/2009

Project budget: £45,369,697 Budget spent to Date: £45,369,697

The project status is currently: **Complete**

Project Details

Project Reference: 103533

Country: Kenya

Region: Africa: South of Sahara

Sector Group: Population policies/programmes and reproductive health

Principal Sector: STD control including HIV/Aids 100%

Project documents:

